

MINISTERSTWO RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Departament Ubezpieczeń Społecznych
ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 538117390
<https://www.gov.pl/web/rodzina>

DUS-II.055.3.2022.BB

Warszawa, 6 kwietnia 2022 r.

Szanowny Panie,

działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) w związku z petycją, w sprawie poszerzenia katalogu osób represjonowanych, objętych przepisami ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1225), uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Przepisami ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych zostały uregulowane zasady nabywania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych oraz sprawa uprawnień przysługujących osobom uprawnionym.

Działaczem opozycji antykomunistycznej jest osoba, która w okresie od dnia 1 stycznia 1956 r. do dnia 4 czerwca 1989 r., łącznie przez co najmniej 12 miesięcy prowadziła, w ramach struktur zorganizowanych lub we współpracy z nimi, zagrożoną odpowiedzialnością karną, działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce. Do okresu 12 miesięcy nie wlicza się okresów działalności w ramach niezależnego ruchu związkowego lub niezależnego ruchu studenckiego, prowadzonej w okresie od dnia 31 sierpnia 1980 r. do dnia 12 grudnia 1981 r.

Osobą represjonowaną z powodów politycznych jest osoba, która w okresie od dnia 1 stycznia 1956 r. do dnia 31 lipca 1990 r. przebywała w: więzieniu lub innym miejscu

**POLSKI
ŁAD**

Plan rozwoju na
najbliższą dekadę
gov.pl/polski-lad

odosobnienia na terytorium Polski na mocy wyroku wydanego w latach 1956-1989 albo bez wyroku jednorazowo przez okres dłuższy niż 48 godzin lub wielokrotnie przez łączny okres dłuższy niż 30 dni, jak również w ośrodku odosobnienia na podstawie dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. poz. 154, z późn. zm.) za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce. Osobą represjonowaną jest również osoba, która we wskazanym okresie przez okres powyżej 30 dni pełniła zasadniczą służbę wojskową lub czynną służbę wojskową w ramach ćwiczeń wojskowych, do której odbycia została powołana z przyczyn politycznych za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce. Za osobę represjonowaną uważana jest także osoba, która brała udział w wystąpieniu wolnościowym na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce i w związku z tym: na skutek działania, w tym niejawnego, wojska, milicji lub organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2019 r. poz. 1882), poniosła śmierć, doznała uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni, była inwigilowana przez organy bezpieczeństwa państwa i podjęto wobec niej bezprawne działanie polegające na popełnieniu na jej szkodę przestępstwa lub wykroczenia, była pozbawiona możliwości wykonywania swojego zawodu, została z nią rozwiązana umowa o pracę. Jak również osoba, która została relegowana z uczelni wyższej lub innej szkoły, była objęta zakazem publikacji przez Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, wojewódzki lub miejski urząd kontroli prasy, publikacji i widowisk albo Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk lub okręgowy urząd kontroli publikacji i widowisk przez okres dłuższy niż jeden rok, była poszukiwana listem gończym, oskarżona lub skazana za popełnienie przestępstwa lub wielokrotnie skazywana za popełnienie wykroczenia, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce.

Potwierdzenie statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych podlega procedurze, w której uczestniczy Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych potwierdza, w drodze decyzji administracyjnej, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na podstawie udokumentowanego wniosku osoby zainteresowanej. Decyzja ta może być wydana dopiero po stwierdzeniu przez Prezesa IPN, w drodze decyzji administracyjnej, że osoba ubiegająca się o przyznanie statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych:

- nie była pracownikiem, funkcjonariuszem lub żołnierzem organów bezpieczeństwa państwa, chyba że przedłoży dowody, że przed dniem 31 lipca 1990 r., bez wiedzy przełożonych, czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce i
- co do której w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie zachowały się dokumenty wytworzone przez nią lub przy jej udziale, w ramach czynności wykonywanych przez nią w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy bezpieczeństwa państwa albo po przedstawieniu dokumentu potwierdzającego nadanie Krzyża Wolności Solidarności.

Przez dokumenty wytworzone przy udziale osoby przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy bezpieczeństwa państwa rozumie się także pomoce ewidencyjne, takie jak dzienniki rejestracyjne, inwentarze archiwalne, karty ewidencyjne i Zintegrowany System Kartotek Operacyjnych organów bezpieczeństwa państwa, jeżeli potwierdzają fakt rejestracji jej w charakterze tajnego informatora lub pomocnika organów bezpieczeństwa państwa.

Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych przedstawił, że *„Polski system wsparcia ofiar obu totalitaryzmów nie jest systemem zupełnym, co oznacza, że nie obejmuje ofiar wszystkich represji i różnego typu szykan z lat 1939-1989. Tytułem przykładu można podać, że świadczenia przewidziane w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1838) przyznawane są tylko niektórym kategoriom więźniów obozów niemieckich – są to obozy zagłady, koncentracyjne oraz takie, w których osadzeni pozostawali w dyspozycji nazistowskich władz bezpieczeństwa, a warunki w nich panujące odpowiadały warunkom panującym w obozach koncentracyjnych. Zatem wielu*

więźniów niemieckich obozów wołą ustawodawcy nie może uzyskać wsparcia od państwa, co nie wynika z lekceważenia ich przeżyć, ale jest skutkiem skali represji jakim podlegało nasze społeczeństwo i ograniczonych możliwości budżetu państwa. Dlatego wsparcie od państwa przeznaczone jest przede wszystkim dla osób najciężej represjonowanych. W oparciu o podobne założenie stworzono również system wsparcia dla ofiar represji komunistycznych, którego jednym z elementów jest ustawa o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych. Z założenia nie miała ona obejmować wszystkich osób, które doznały różnych szykan ze strony władz komunistycznych, ale przyznaje pewne świadczenia ofiarom represji najbardziej dolegliwych.

Szef Urzędu przedstawił również, że „szykany w postaci orzeczenia środków wychowawczych (polegające np. na nadzorze odpowiedzialnym rodziców, który przybierał formę pisania przez rodziców zdawkowych sprawozdań do sądu jak dziecko się uczy i zachowuje) w naszej ocenie mają inny charakter niż represje znajdujące się obecnie w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych i wprowadzenie ich jako przesłanki nabycia statusu osoby represjonowanej z powodów politycznych byłoby chyba zbyt daleką zmianą. Dodatkowo warto nadmienić, że osoby poddane takim szykanom korzystają bardzo często już obecnie z uprawnień przewidzianych w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, aczkolwiek czynią to z innych tytułów. Są one bowiem albo uznane za działaczy opozycji antykomunistycznej z tytułu prowadzenia przez określony czas działalności niepodległościowej (na podstawie art. 2 ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych), albo są uznane za osoby represjonowane z tytułu doznania innych represji wskazanych w art. 3 – np. zostały relegowane ze szkoły. Z powyższych względów można stwierdzić, że problem osób represjonowanych przez władze PRL za swoją antykomunistyczną działalność środkami poprawczymi, którzy nie zostali beneficjentami uprawnień przewidzianych w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, ograniczony jest do najwyżej pojedynczych osób.”

Państwo Polskie otacza swoich Obywateli opieką poprzez katalog ustaw gwarantujących uprawnienia z tytułu podlegania represjom ze strony systemów totalitarnych

III Rzeszy i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich czy też podlegania represjom z tytułu działania aparatu państwa w okresie powojennym.

Z ustaw tych wynika, że przy formowaniu kręgów podmiotowych objętych uprawnieniami została przyjęta generalna zasada, zgodnie z którą osobami uprawnionymi są osoby, które w powszechnej opinii podlegały najcięższym represjom.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z poważaniem,

Konrad Miloszewski

Dyrektor

Departament Ubezpieczeń Społecznych

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Do wiadomości:

1. Biuro Ministra
do sprawy: BM.II.055.4.2022.CN
2. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Departament Spraw Obywatelskich
do sprawy: DSO.SWA.161.204.2022.DW(8)
3. Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Biuro Dialogu i Korespondencji
do sprawy BDK.0600.3732.2020.4.KM

